

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA AXBOROT-TA'LIM MUHITINI SHAKLLANTIRISHDA BOSHQARUV USUL VA USLUBLARIDAN FOYDALANISH

Tashkentov Akmaljon Mamirovich

O'zbekiston Respublikasi Oriental universiteti

Ta'lim menejmenti yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o'rta-ta'lim muassasalarini boshqarishda axborot-ta'lim muhitining shakllanishi bunda boshqaruvning mavjud usul hamda uslublaridan foydalanish jarayonlari haqida so'z ketgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, axborot, rivojlanish, metod, uslub, usul

Jamiyat rivojining yangi shart-sharoitlari axborotlashgan jamiyat talablariga javob beruvchi zamonaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalanib ta'lim tizimi bosqichma bosqich amalga oshirish ishlari boshlab yuborildi.

Ta'limni axborotlashtirish jamiyatni axborotlashtirish jarayonlarini muvaffaqiyatli rivojlantirishning eng muhim shartlaridan biridir. Zero, ta'lim sohasida nafaqat jamiyatning yangi axborot muhitini shakllantiradigan, balki o'zlari ham ana shu yangi sharoitda yashash va ishlydigan insonlar tayyorlanadi va ta'lim oladi. Jamiyatni axborotlashtirish - bu jamiyatning har bir a'zosiga qonuniy maxfiy bo'lganlardan tashqari har qanday axborot manbalaridan erkin foydalanishni ta'minlovchi o'zaro bog'liq siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy, ilmiy omillar majmuidir.

Metodlar. Ta'lim jarayoniga kompyuter texnologiyalari va kompyuter texnologiyalarini joriy etish va qo'llash jarayonini tahlil qilish ta'limni axborotlashtirishning uch bosqichini (shartli ravishda elektronlashtirish, kompyuterlashtirish va o'quv jarayonini axborotlashtirish deb ataladi) ajratish imkonini berdi.

Ta'limni axborotlashtirishning birinchi bosqichi (elektronlashtirish) talabalarni tayyorlash jarayoniga dastlab texnik, so'ngra gumanitar fanlar va talabalarni tayyorlash jarayoniga elektron vositalar va kompyuterlarning keng joriy etilishi bilan tavsiflanadi. Algoritmash va dasturlash asoslarini, mantiq algebrasi elementlarini, matematik modellashtirishni kompyuterda o'qitishni taklif qildi. O'sha davrdagi kompyuterlarning nisbatan past mahsuldorligi, ishda qulay, oddiy foydalanuvchi uchun intuitiv va qulay dasturiy interfeysga ega bo'lmaganligi gumanitar ta'lim sohasida kompyuter texnologiyalaridan keng foydalanishga yordam bermadi.

Ta'limni axborotlashtirishning ikkinchi bosqichi yanada kuchli kompyuterlar, do'stona interfeysga ega bo'lgan dasturiy ta'minotning paydo bo'lishi bilan bog'liq bo'lib, birinchi navbatda, inson va kompyuter o'zaro muloqotidan foydalanish bilan tavsiflanadi. Kompyuter ta'lim texnologiyalari modellashtirish asosida turli jarayon va hodisalarni o'rganish imkonini berdi. Kompyuter texnologiyalari har xil darajadagi avtomatlashtirilgan tizimlarning bir qismi sifatida kuchli o'qitish vositasi sifatida harakat qila boshladi. Ta'lim sohasida ta'limning avtomatlashtirilgan tizimlari, bilimlarni nazorat qilish va o'quv jarayonini boshqarish tobora ko'proq qo'llanila boshlandi.¹

Ta'limni axborotlashtirishning uchinchi, zamonaviy bosqichi kuchli shaxsiy kompyuterlar, yuqori tezlikdagi yuqori sig'imli saqlash qurilmalari, yangi axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari, multimedia texnologiyalari va virtual haqiqatdan foydalanish, shuningdek, davom etayotgan jarayonni falsafiy tushunish bilan tavsiflanadi.

Ta'limni axborotlashtirish - ta'lim tizimini ta'lim va tarbiya maqsadlarini amalga oshirishga qaratilgan yangi axborot texnologiyalarini ishlab chiqish va ulardan foydalanish nazariyasi va amaliyoti bilan ta'minlash jarayonidir.

O'z navbatida, ta'limda axborot texnologiyalarini joriy etishning quyidagi asosiy yo'nalishlarini ajratib ko'rsatish odatiy holdir:

1) kompyuter texnologiyalaridan o'qitish vositasi sifatida foydalanish, o'qitish jarayonini takomillashtirish, uning sifati va samaradorligini oshirish;

2) kompyuter texnikasidan o'qitish vositasi sifatida foydalanish, o'zini va haqiqatni bilish;

3) kompyuter va boshqa zamonaviy axborot texnologiyalari vositalarini o'rganish ob'ektlari sifatida ko'rib chiqish;

4) talabaning ijodiy rivojlanishi vositasi sifatida yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish;

5) nazorat qilish, tuzatish, test va psixodiagnostika jarayonlarini avtomatlashtirish vositasi sifatida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish;

6) pedagogik tajriba, uslubiy va o'quv adabiyotlarini uzatish va egallash maqsadida axborot texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan aloqalarni tashkil etish;

¹ Rakhmatov Sh. A., Nizamov A.B. Principal components of implementation of «university-3.0» transformation in the development of innovative-entrepreneurial activities of modern higher educational institutions. Published under licence by IOP Publishing Ltd Journal of Physics: Conference Series, Volume 1691

7) intellektual dam olishni tashkil etish uchun zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish;

8) zamonaviy axborot texnologiyalari tizimidan foydalanish asosida ta'lim muassasasi va o'quv jarayonini boshqarishni faollashtirish va takomillashtirish;

Ta'limni axborotlashtirishning eng muhim vazifalari quyidagilardan iborat:

- ta'lim jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalarini qo'llash orqali mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish;

- o'qitishning faol usullaridan foydalanish, o'quv faoliyatining ijodiy va intellektual tarkibiy qismlarini oshirish;

- har xil turdagi ta'lim faoliyati (o'quv, tadqiqot va boshqalar) integratsiyasi;

- o'qitishning axborot texnologiyalarini talabning individual xususiyatlariga moslashtirish;

- tinglovchining kognitiv faoliyatini faollashtirishga hissa qo'shadigan va kasbiy faoliyatda samarali qo'llash uchun informatika vositalari va usullarini o'zlashtirishga bo'lgan motivatsiyasini oshirishga yordam beradigan o'qitishning yangi axborot texnologiyalarini ishlab chiqish;

- ta'limda uzluksizlik va izchillikni ta'minlash;

- masofaviy ta'lim uchun axborot texnologiyalarini ishlab chiqish; - o'quv jarayonini dasturiy va uslubiy ta'minlashni takomillashtirish;

- turli sohalar bo'yicha mutaxassislarni maxsus kasbiy tayyorlash jarayoniga axborot texnologiyalarini o'qitishni joriy etish.

Ta'limni axborotlashtirishning eng muhim vazifalaridan biri – mutaxassisning axborot madaniyatini shakllantirishdan iborat bo'lib, uning shakllanish darajasi, birinchi navbatda, axborot jarayonlari, modellar va texnologiyalar haqidagi bilimlari bilan belgilanadi; ikkinchidan, turli faoliyatda axborotni qayta ishlash va tahlil qilish vositalari va usullaridan foydalanish ko'nikma va malakalari; uchinchidan, kasbiy faoliyatda zamonaviy AT dan foydalanish qobiliyati; to'rtinchidan, ochiq axborot tizimi sifatida o'rab turgan dunyoning dunyoqarashi.

Ta'limni axborotlashtirish vazifalaridan yana biri – yagona axborot ta'lim makonini barpo etishdir.

Ta'limni axborotlashtirish jarayoni quyidagi tadbirlar tizimini o'z ichiga oladi:

1) ta'lim muassasalari va ta'lim boshqaruvi organlarini axborot texnologiyalarining texnik va dasturiy ta'minoti bilan jihozlash;

2) yuqori tezlikdagi kanallar orqali mintaqaviy, milliy va xalqaro kompyuter ta'lim tarmoqlariga, global Internet tarmog'iga ulanish;

3) Internet tarmog'ida ta'lim axborot resurslarini yaratish va joylashtirish, hududiy va davlat darajasidagi turli ma'lumotlar bazalarini: ta'lim portallari, ta'lim muassasalari va davlat organlarining rasmiy saytlari, mavzuli resurslar, uslubiy saytlar, elektron kutubxonalar, axborot-qidiruv va tahliliy tizimlarni integratsiya qilish, va boshqalar;

4) ta'lim dasturlarini, shu jumladan raqamli ta'lim resurslarini ishlab chiqish, ekspertizadan o'tkazish, sinovdan o'tkazish va joriy etish;

5) ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari: xodimlar, o'qituvchilar, talabalar axborot madaniyatini rivojlantirish

6) ta'lim muassasalari va boshqaruv organlarida axborot texnologiyalari vositalariga texnik xizmat ko'rsatish va ularga xizmat ko'rsatish tizimini yaratish;

7) o'qituvchini axborot texnologiyalari bo'yicha uzluksiz tayyorlash tizimini yaratish (kurslar, ekspress kurslar, mini-seminarlar, doimiy seminarlar, konferentsiyalar, tanlovlar, pedagogik muammolarni hal qilish, individual maslahatlar tizimi, muammoli va ijodiy guruhlar ishi); o'z-o'zini tarbiyalash, kasbiy muloqot va boshqalar).

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. N.Novojilova, Rahbarning boshqaruv faoliyatining telekommunikatsiya texnologiyalari / Maktab texnologiyalari. – 2003.- №2.

2. P.Tretyakov, Maktab: natijalar bo'yicha boshqaruv / P.I. Tretyakov. - M.: Yangi maktab, 2001.

3. I.Zaxarova, Ta'lim muassasalarini boshqarishda axborot texnologiyalari / I.G. Zaxarov. - M.: Akademiya, 2012

4. M.Zakirova Maktab direktorining kreativlik axborot-kommunikatsion kompetensiyasini rivojlantirish. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa faktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2021.